

حقوق جزای اختصاصی

جرائم علیه
تامیت جسمانی اشخاص

دکتر حسن پوربافرانی

دانشیار دانشگاه اصفهان

پژوهشکده حقوق

تهران - ۱۴۰۱

فهرست اختصاری

سخن ناشر

پیشگفتار

باب اول: جرائم علیه نفس

فصل اول: قتل عمدی

فصل دوم: قتل‌های غیرعمدی

فصل سوم: اشتباه در شخص یا شخصیت مجنی علیه

فصل چهارم: مجازات قتل عمدی (قصاص نفس)

فصل پنجم: عوامل رافع مسؤولیت کیفری در ارتباط با قتل عمدی و موارد اباحه قتل

فصل ششم: شرکت در قتل

فصل هفتم: معاونت در قتل

فصل هشتم: شروع به جرم قتل عمدی

فصل نهم: میزان و ماهیت حقوقی دیات

فصل دهم: ضمان پزشکی

باب دوم: جرائم علیه عضو

فصل اول: تعریف و انواع جرائم علیه عضو و مجازات آنها

فصل دوم: اشکال خاص جرائم علیه عضو

فهرست منابع

فهرست تفصیلی

فهرست تفصیلی

سخن ناشر
فهرست اختصاری
پیشگفتار

باب اول: جرائم علیه نفس

فصل اول: قتل عمدی

الف - رکن قانونی قتل عمدی

- ۱- تعریف قتل عمدی
- ۱-۱- ضابطه اول قتل عمدی
- ۱-۱-۱- بند الف ماده ۲۹۰ ق.م.ا
- ۱-۱-۲- بند ت ماده ۲۹۰ ق.م.ا
- ۱-۲- ضابطه دوم قتل عمدی
- ۱-۲-۱- بند ب ماده ۲۹۰ ق.م.ا
- ۱-۲-۲- بند پ ماده ۲۹۰ ق.م.ا

ب - رکن مادی قتل عمدی

- ۱- عمل مرتکب
- ۱-۱- فعل مادی
- ۱-۲- فعل معنوی
- ۱-۳- ترک فعل
- ۱-۳-۱- ترک فعل مجرد
- ۱-۳-۲- ترک فعل مسبوق به فعل ایجابی (مثبت)
- ۱-۳-۳- ترک فعل مسبوق به وجود تعهد
- ۱-۴- کشنده بودن عمل
- ۱-۴-۱- کشنده بودن عمل به اعتبار استفاده از آلت قتاله
- اول- سابقه فقهی
- دوم- جمع بندی
- ۱-۴-۲- کشنده بودن عمل به اعتبار موضع اصابت
- ۱-۴-۳- کشنده بودن عمل به اعتبار خصوصیت مجنی علیه

- ۲- وسیله جرم
- ۳- موضوع جرم
- ۴- نتیجه جرم
- ۴- ۱- آغاز حیات
- ۴- ۲- فرجام حیات
- ۴- ۲- ۱- حیات مستقره
- ۴- ۲- ۲- حیات غیرمستقره
- ۵- رابطه علیت
- ۵- ۱- تعریف رابطه علیت
- ۵- ۲- جرائم مقید و رابطه علیت
- ۵- ۳- جنبه‌های فنی و قضایی رابطه علیت
- ۴- ۵- نظریه «فعلیت استناد - نه امکان استناد-» برای احراز رابطه علیت
- ۵- ۵- صور دخالت در ارتکاب قتل
- ۵- ۵- ۱- مباشرت
- ۵- ۵- ۲- تسبیب
- اول - تشخیص موضوع در بحث تسبیب محض (تسبیب به تنهایی)
- دوم - ثمره تفکیک بین مباشرت و تسبیب
- ۵- ۳- اجتماع مباشرت و تسبیب
- ۵- ۵- ۴- جمع مباشرین
- ۵- ۵- ۵- ایجاد یک سبب توسط چند نفر
- ۵- ۵- ۶- ایجاد چند سبب توسط چند نفر
- اول - اسباب ایجاد شده در عرض هم
- دوم - اسباب ایجاد شده در طول هم

ج - رکن روانی قتل عمدی

- ۱- اجزاء رکن روانی قتل عمدی
- ۱- ۱- علم به زنده بودن
- ۱- ۲- قصد فعل
- ۱- ۳- سوء نیت خاص یا قصد نتیجه
- ۲- انگیزه قتل
- ۳- تقارن رکن مادی و روانی
- ۴- سوءنیت مطلق و سوءنیت مقید

فصل دوم: قتل‌های غیرعمدی

الف - قتل شبه عمدی و انواع آن

- ۱- تعریف قتل شبه عمدی محض یا اصلی
- ۲- قتل شبه عمدی ناشی از جهل به موضوع
- ۳- قتل شبه عمدی ناشی از تقصیر مرتکب
 - ۱-۳- سیر تقنینی وضع قتل ناشی از تقصیر مرتکب
 - ۲-۳- ارکان متشکله قتل ناشی از تقصیر مرتکب
 - ۲-۳-۱- رکن قانونی و تعریف قتل ناشی از تقصیر مرتکب
 - ۲-۳-۲- رکن مادی قتل شبه عمدی ناشی از تقصیر مرتکب
 - اول - عمل مرتکب
 - دوم - وسیله جرم
 - سوم - رابطه علیت
 - ۳-۲-۳- رکن روانی
- ۳-۳- انواع قتل شبه عمدی ناشی از تقصیر جانی و مجازات آنها
 - ۱-۳-۳- قتل‌های ناشی از تخلفات رانندگی
 - ۳-۳-۲- قتل‌های ناشی از تخلفات غیر رانندگی

ب - قتل خطای محض و انواع آن

- ۱- قتل خطای محض اصلی
 - ۱-۱- تعریف قتل خطای محض اصلی
 - ۲-۱- ضمان قتل خطای محض اصلی
 - ۲- قتل به وسیله صغیر و مجنون
 - ۳- قتل در حال خواب و بیهوشی
 - ۱-۳- شبه عمد بودن جنایت شخص خواب
 - ۲-۳- خطای محض بودن جنایت شخص خواب
 - ۳-۳- عدم ضمان شخص خواب

فصل سوم: اشتباه در شخص یا شخصیت مجنی علیه

الف - اشتباه در شخص (اشتباه یا خطای در اصابت)

- ۱- تبیین و تحلیل موضوع
- ۲- حکم موضوع

ب - اشتباه در شخصیت (اشتباه یا خطای در تطبیق)

- ۱- تبیین و تحلیل موضوع
- ۲- موضع قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲

فصل چهارم: مجازات قتل عمدی (قصاص نفس)

الف - نظریات مختلف فقهی در خصوص مجازات قتل عمدی

ب - تعریف قصاص نفس

ج - قابل گذشت بودن قصاص و جنبه عمومی قتل

د - صاحب حق قصاص

۱- ادله معتقدان به تعلق حق قصاص به مجنی علیه

۲- ادله معتقدان به تعلق حق قصاص به اولیاء دم

۳- موضع قانونگذار

هـ - اولیاء دم

۱- ولی دم واحد

۱-۱- ولی دم واحد دارای اهلیت

۱-۲- ولی دم واحد فاقد اهلیت (صغیر یا مجنون)

۱-۲-۱- سابقه فقهی

۱-۲-۲- سابقه تقنینی

۲- اولیاء دم متعدد

۳- غیبت یا فقدان ولی دم

و - شرایط اجرای مجازات قصاص نفس

۱- اذن اولیاء دم

۲- پرداخت دیه های زائد بر استحقاق

۳- اذن مقام رهبری

ز - موانع قصاص

۱- موانع ثبوت قصاص

۲- موانع اجرای قصاص (سقوط قصاص)

۱-۲- مرگ قاتل

۲-۲- فرار قاتل

۳-۲- عفو اولیاء دم

۴-۲- صلح به دیه

۵-۲- عفو مجنی علیه قبل از مرگ

۶-۲- ارث قصاص

فصل پنجم: عوامل رافع مسؤولیت کیفری در ارتباط با قتل عمدی و موارد اباحه قتل

الف - اکراه در قتل

- ۱- سابقه فقهی
- ۲- موضع مقنن
- ۳- بررسی صور دیگر اکراه در قتل
- ۱-۳- اکراه به خودکشی
- ۲-۳- اکراه به قتل خویشان

ب - اضطرار

ج - اجبار

د - مستی

- ۱- سابقه فقهی
- ۲- موضع مقنن
- ۳- بررسی نکات مندرج در ماده ۳۰۷ ق.م.ا.

هـ - موارد اباحه قتل

- ۱- بیان مواد قانونی
- ۲- سابقه فقهی و نقد موضع مقنن
- ۱-۲- نظریه فقدان ضمان
- ۲-۲- نظریه تحریرالوسیله
- ۳-۲- نظریه ثبوت قصاص
- ۳- نقد و بررسی موضع مقنن با توجه به منابع فقهی

فصل ششم: شرکت در قتل

الف - رکن قانونی و تعریف شرکت در قتل

- ۱- بیان مواد قانونی
- ۲- سابقه فقهی

ب- رکن مادی شرکت در قتل

- ۱- عمل مرتکبین متعدد (شرکاء)
- ۱-۱- شرکت انسان با حیوان در قتل
- ۲-۱- شرکت دیگری با خود مقتول
- ۲- رابطه علیت

۱-۲- تعریف رابطه علیت در شرکت در قتل

۲-۲- اشکال مختلف شرکت در قتل

ج - رکن روانی شرکت در قتل

۱- رکن روانی شرکت در قتل عمدی

۲- رکن روانی شرکت در قتل شبه عمدی

۳ - رکن روانی شرکت در قتل خطای محض

۴- شرکت عامد و غیر عامد در قتل

د - مجازات شرکت در قتل

۱- مجازات شرکت در قتل در قانون مجازات اسلامی

۲- سابقه فقهی موضوع

۲-۱- نظریه قصاص همگی شرکا

۲-۲ - نظریه قصاص یک نفر از شرکا

فصل هفتم: معاونت در قتل

الف - رکن قانونی معاونت در قتل عمدی

ب - انواع معاونت در قتل عمدی از حیث مجازات

ج - مصادیق خاص معاونت در قتل عمدی

۱- آمریت به قتل

۱-۱- تعریف آمریت

۲-۱- مبانی فقهی آمریت به قتل

۱-۳- جمع بندی با نگاه تطبیقی

۲- ممسک و ناظر قتل

فصل هشتم: شروع به جرم قتل عمدی

الف - رکن قانونی شروع به جرم قتل عمدی

ب - رکن مادی شروع به جرم قتل عمدی

ج - رکن روانی شروع به جرم قتل عمدی

فصل نهم: میزان و ماهیت حقوقی دیات

الف - انواع و میزان دیات

ب - ماهیت حقوقی دیات

ج - جبران خسارات مازاد بر دیه

فصل دهم: ضمان پزشک

الف - ضمان پزشک در فقه امامیه و قانون مجازات اسلامی

- ۱- پزشک مقصر
- ۲- پزشک غیر مقصر
- ۳- اطلاق و تصریح ضمان نسبت به اعمال تسبیبی پزشک

ب - تقصیر و قصور پزشکی

- ۱- تقصیر پزشکی
- ۲- قصور پزشکی
- ۳- مصادیق تقصیر و قصور پزشکی
- ۴- مصادیق بی احتیاطی و بی مبالاتی
- ۱-۴- عدم مهارت
- ۲-۴- عدم رعایت مقررات و نظامات دولتی
- ۳-۴- «مسامحه» و «غفلت»
- ۵- تقصیر پزشکی در آرای شعب دیوان عالی کشور
- ۱-۵- دادنامه شماره ۲/۱۰۰ مورخ ۷۲/۲/۲۶ شعبه دوم دیوان عالی کشور
- ۲-۵- دادنامه شماره ۱۲/۲۱۸ مورخ ۷۱/۴/۱۵ شعبه ۱۲ دیوان عالی کشور
- ۳-۵- دادنامه شماره ۲۷/۳ مورخ ۷۰/۶/۱۹ شعبه ۲۷ دیوان عالی کشور

باب دوم: جرائم علیه عضو

فصل اول: تعریف و انواع جرائم علیه عضو و مجازات آنها

الف - جنایت علیه عضو عمدی و مجازات آن

- ب - جنایت علیه عضو شبه عمدی و ضمانت اجرای آن
- ج - جنایت علیه عضو خطای محض و ضمانت اجرای آن
- د - شرایط قصاص عضو

هـ - دیة اعضاء

- ۱- دیة قطع عضو
- ۲- دیة جرح عضو
- ۱- ۲- دیة جراحات وارده به سر و صورت
- ۲- ۲- دیة جراحات وارده به غیر سر و صورت
- ۳- دیة فلج کردن عضو

۴- دیه ایراد ضرب منجر به تغییر رنگ پوست

و - بررسی جرم ایراد ضرب و جرح عمدی (ماده ۶۱۴ ق.م.ا. ۱۳۷۵)

۱- رکن قانونی

۲- رکن مادی

۳- رکن روانی

فصل دوم: اشکال خاص جرائم علیه عضو

الف - جرم شکنجه به منظور کسب اقرار

۱- رکن قانونی جرم شکنجه به منظور کسب اقرار

۲- رکن مادی جرم شکنجه به منظور کسب اقرار

۳- رکن روانی شکنجه به منظور کسب اقرار

ب - جرم ایراد صدمهٔ بدنی در اثناء منازعه

۱- رکن قانونی

۲- رکن مادی

۱-۲- وقوع منازعه

۲-۲- وقوع صدمات بدنی در حین منازعه

۳-۲- وجود حداقل سه نفر در نزاع

۲-۴- نامشخص بودن عامل صدمه؟

۵-۲- رابطهٔ علیت بین منازعه و صدمات وارده

۳- رکن روانی

۴- مجازات جرم صدمات بدنی در اثنای منازعه

۱-۴- مجازات حبس

۴-۲- پرداخت دیه

۳-۴- مسؤول پرداخت دیه

فهرست منابع

Offences Against the Physical Integrity of Persons

by

Hassan Poorbafrani (Ph.D.)

Associate Professor, University of Isfahan

S.D.I.L.

The SD Institute of Law
Research & Study

Tehran - 2022